

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1882 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 31 October 1897. N°. 1036.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSE, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Insendingen die later dan Dinsdag v. namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen. Lukas 2:1.

Abonnementenprijs franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 8 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van Heftigheden en Verslagen van Verenigingen 10 Ct. p. regel.

Dan de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.
XXIII.

Ed het geschiedde in die-
zelve dagen, dat er een gebod
uitging van den keizer Augustus,
dat de geheele wereld beschree-
ven zoude worden. Lukas 2:1.

Zoo is het dan de allerbijzonderste Voor-
zienigheid Gods, die in haar beest voor den
Middelaar, aan dien Middelaar als vrucht zijner
„gemeene gratie“ vinden doet: 1°. „het
vleesch en bloed der kinderen“; 2°. den
kring waarin hij opwaart, stonemende in
grootte en wijsheid en genade bij God en
bij de menschen; 3°. den volkskring, die
hem den levensvorm, den denkform en taal-
vorm biedt, waarin hij zichzelven aan Israël,
en door Israël aan de wereld openbaren
kon; en 4°. een op zijn hoogst ontwikkelde
rechtsbedeeling, voor wier forum door hem de
rechtsstrijd tusschen God en de wereld kon
worden uitgestreden. Thans moet hier nog als
vijfde punt aan worden toegevoegd: Het is
ook dank zij die gemeene gratie, dat de
wereld, na zijn Hemelvaart, in staat bleef,
zijn Evangelie in zich op te nemen, en de
wereldkerk te doen uitkomen.

De Christus verschijnt op aarde, om haar
weder te verlaten. Die nedergeald is, vaart
weer op. Maar dat weer heengaan is geen
verdwijnen. Er is een lichtspoor dat achter-
blijft. Ja, zelfs kan men tot op zekere hoogte
zeggen, dat Christus eerst zijn stofelijk
lichaam aannam uit het vleesch en bloed
der kinderen, en daarna zich zijn mystiek
of geestelijk Lichaam formeerde uit alle
natien en volkeren. Heengaande laat hij iets
achter op aarde, zoowel in den kring zijner
discipelen, als onder het Joodsche volk, dat
zich aan den indruk zijner verschijning niet
ontworstelen kon. En wat meer nog zegt,
als hij heengaat, is dat heengaan geen schei-
den, geen weer prijsgeven van deze wereld,
geen terugkeer tot den toestand dat aarde
en hemel twee waren, maar uit dien hemel
werkt hij alsnau op die aarde in, brengt een
mystieke gemeenschap met die wereld door
den Heiligen Geest tot stand, en zet zijn
slechts schijnbaar afgebroken werk voort door
gestadig en rusteloos in die wereld, door
zijn mystiek Lichaam, zijn invloed te doen
uitgaan.

Herinnering kan hier volstaan, betoog ware
overtollig. Heel de strekking toch van Jezus'
toespraken, vóór en na de instelling van het
heilig Avondmaal, en voorts van geheel den
schat van schriftuur die ons zijn apostelen
achterlieten, niet het minst van de Openba-
ring, is er als op ingericht, om elk denkbeeld
af te snijden, als ware het met de Hemelvaart
uit geweest, en om het ons op alle manieren
klaar en duidelijk te maken, dat de Christus,
eenmaal gezeten aan de rechterhand des Va-
ders, uit den hemel, door inwerking op onze
aardsche toestanden, zijn eens begonnen
werk in deze wereld voortzet. Zelfs gaat niet
te ver, wie beweert, dat voor de wereld in
breeden zin het werk van den Middelaar
eerst na zijn Hemelvaart begonnen is. Tot op
die ure sloot hij zich opzettelijk en wel-
bewust in Israël op, naar den regel dat het
nog de ure niet was, om het brood der
kinderkens, d. i. van Israël, te nemen, en
den „hondekens“, d. i. aan de Heidenen, toe
te werpen. Die dam werd eerst doorbroken
op den Pinksterdag, en wel doorbroken niet
als een bijkomstig gevolg van zijn Vleesch-
wording, maar veel eerder als het hoofdoel,
waarop het bij die Vleeschwording was aan-
gelegd. Immers in de klaarste bewoordingen
wordt ons telkens betuigd, dat God zijnen
Zoon niet aan Israël, maar aan de wereld
gaf, en juist uit liefde voor die wereld ons
den Middelaar besteld had. Hij is een Ver-
zoener volstrekt niet alleen voor Israels zon-
den, maar voor de zonden der geheele
wereld. En als hij van den Olijfberg deze
aarde verlaat, leidt zijn bevel aan zijn jon-
geren, dat ze heen zullen gaan, onderwij-
sende alle volkeren. We staan hier alzoo
voor een tweede werk van den Christus,
maar nu van uit den hemel gewrocht, dat
even wezenlijk is, als het werk dat hij, nog
op aarde zijnde, volbracht; en niet één der
minste nadelen, die de dusgenaamde Levens-
van Jezus na zich sleepten, is dat zij voor
dit tweede stuk van het leven van Jezus het
oog der gemeente hadden, met de Hemel-
vaart zijn leven afsloten, en alzoo het uiterst
gewichtige feit miksenden van dat tweede
stuk van Jezus' leven, dat juist pas bij zijn
Hemelvaart begint. Wie nu buiten Jezus
leefde, dien deert dat niet, maar wie uit eigen
zielservaring weet, wat het werk van Jezus
in zijn eigen leven is, die voelt terstond,
hoe op die wijs geheel de betekenis van
zijn Middelaarschap mikkend en vervulst
wordt.

Toch mogen we ons hier bij dat per-
soonlijke niet ophouden, alle aandacht dient
thans gericht op het werk zelf van Jezus na zijn
Hemelvaart voor de wereld in het gemeen.
Nu is de werking, waardoor Jezus dit tweede
werk gewrocht heeft, en nog werkt, en eens
volvoende zal, ongetwijfeld eensdeels mystiek
van aard. Er gaan door den Heiligen Geest
invloeden, krachten des Koninkrijks, aandrij-
vingen, koesteringen der liefde, vertroosting-
en, bezielingen en leidingen van den Christus
uit, die alle ontleding schuwen, en slechts
geconstateerd kunnen worden; werkingen
die geheel en uitsluitend tot het terrein der
particuliere genade behooren, en die met de
gemeene gratie niets te doen hebben. Edoch,
en dit mag geen oogenblik uit het oog wor-
den verloren, die verticale werking, als we
ons zoo mogen uitdrukken d. i. van boven, sluit
zich aan bij een horizontale werking over
de breedte der aarde. Van boven is de wer-
king des Geestes, maar over de breedte der
aarde gaat de werking van het Woord uit,
en het is eerst uit de samenwerking van
deze beide, dat het groote werk van den
verhoogden Middelaar onder de volkeren
tot stand komt. Iets waaruit vanzelf volgt,
dat het niet onverschillig kan zijn, in wel-
ken toestand, in welk verband, in welken
onderlingen saamhang, in welke geestelijke
gesteldheid op het oogenblik, dat dit
werk begon, de volkeren en natien, of
wel men, de geslachten der wereld zich
bevonden. Die gesteldheid hing natuurlijk
uitsluitend af van hetgeen door het be-
steld der gemeene gratie was tot stand
gebracht. En uit dien hoofde is het, dat de
Christus ook voor dit tweede deel van zijn
Middelaarswerk geheel afhankelijk was van
wat hij als vrucht der gemeene gratie op
aarde vond. Zelfs komt eerst hier de be-
teekenis van de gemeene gratie voor het
Middelaarswerk ten voeten toe uit. Zoolang
toch de Christus alleen in Israël leefde en
onder Israël werkte, kwam hij telkens in
aanraking met volkstoestanden, die althans
voor een deel niet door de gemeene gratie,
maar evenzeer door de particuliere genade
beheerscht waren. Zoodra daarentegen de
stroom des levens die van hem uitgaat den
dam van Israël doorbreekt en uitvloeit over
de velden der wereld, houdt die doorreus-
teling van bijzondere en algemeene genade
op, en tast en ziet elk dat we te doen
hebben met toestanden, die uitsluitend vrucht
waren der gemeene gratie.

Men versta dit wel. De kerk is er ge-
weest van den aanbegin der wereld, om-
dat God van het paradijs af, en alle eeuw
der historie door, op aarde zijn uitverkorenen
heeft gehad, en deze uitverkorenen op de
eene of andere wijze zijn Naam op aarde
verheerlijkt hebben. Zonder onderdanen was
onze Koning nooit. Maar hieruit vloeit nog
volstrekt niet voort, dat daarom de kerk
alle eeuwen door als een eigen lichaam, in
een eigen bestand, en als een afzonderlijke
organisatie zou zijn opgetreden. Integendeel.
Tot op Abraham is het leven der kerk met
het gewone menschelek leven één. Het is de
vader in het gezin, het is de koning van het
land, gelijk straks nog Melchizedek, die den
dienst des Heeren waarnaemt. Van een kerk
naast het gezin of naast het volksleven blijkt
niets. Er is geen spoor van te ontdekken. De
kerk was nog geheel in het gewone leven
ingeweven. Wie gezegd had: „Waar is de
kerk? Wijs mij de kerk!“ zou met hoofd-
schudden zijn afgewezen. — Daarna trekt het
verborgen leven der kerk zich in Abrahams
patriarchale tente terug. Doch ook nu merkt
ge van een zelfstaand, afzonderlijk optre-
den der kerk, in onderscheiding van dat
patriarchale leven zelf, nog niets. Er zijn
geen ambten. Er is geen afzonderlijke be-
diening. Er is geen op zich zelf staande
organisatie. Zelfs onder de Joden in Egypte,
die vier eeuwen lang, ontdekt ge hier geen
spoor van. En als eindelijk Mozes het volk
uit Egypte heeft uitgevoerd, en God het in
de woestijn onder regelingen en ordeningen
brengt, ziet ge wel de ambten en bedie-
ningen en regelingen opkomen, en zich in
den Tabernakel concentreren, maar toch
blijven ook in Israël volksleven en kerkeleven
dooreengestrengd. De natie is de kerk en
de kerk is de natie. En al was ook toen
onder Israël de waartrechtelijke kerk Gods, d. i.
de totaliteit zijner uitverkorenen, heel iets
anders dan het totaalcijfer der besneden Joden,
tot een saamvergaderen der verkorenen,
zij het al met enkele hypocrieten doormengd,
kwam het niet. Ook al vielen de miljoenen af,
dat er slechts zeven duizend op heel het volk
overbleven, die God zochten, toch werden
allen besneden, en bleef de grens des volks
de grens der kerk uitmaken. Zelfs kan men
zeggen, dat Israels volksbestaan opzettelijk
in het leven was geroepen, om aan de
kerks Gods deelen in het nationale leven in-
geweven vorm te kunnen aannemen. — Wat
wij thans onder de kerk verstaan, d. w. z.

een afzonderlijke, van het huisgezin, de
familie en den burger staat onderscheidene,
en daarom zelfstandige organisatie, met
eigen grens in eigen kring besloten, met
eigen ambten en bedieningen, met eigen wet
en regeling, met eigen bezit en eigen sym-
bool, is dan ook eerst na Jezus' Hemelvaart
ontstaan, en in dien zin nu is beide waar,
zoowel dat de kerk er geweest is van den aan-
begin der wereld, als dat de zelfstandige
wereldkerk eerst opkomt na den Pinksterdag.
Profetisch staat die geheel eenige betee-
kenis van Jezus voor de wereld, en omge-
keerd die hooge betekenis van den toen-
maligen toestand der wereld voor het werk
van den Christus, dan ook uitgedrukt in
het opschrift boven het geboorteverhaal
van Lukas: „In de dagen van den keizer
Augustus, toen de geheele wereld zou be-
schreven worden“. Dat korte woord toch,
brengt de kribbe van Bethlehem aanstonds
in historisch verband met de geheele po-
sitie van het toenmalige Romeinse wereld-
rijk. Het wereldrijk moest de bedding
uitgraven, waar de stroom van de wereld-
kerk in zou uitvloeien. En wij, belijders
van den Christus, aarzelen geen oogenblik,
met luider stem te belijden, dat niet Jezus
bij Rome keizerrijk komt, maar Rome
keizerrijk bij Jezus. Het wereldrijk is er, om
dat Jezus komen zou. Het kwam op om Jezus
te dienen. En zijn taak zou volheid zijn,
zoodra het de wording en vestiging van Jezus'
wereldkerk mogelijk had gemaakt. Toen
ging dat keizerrijk onder, en wat bleef was
niet de troon van keizer Augustus, maar het
Koninkrijk van het kindeke, dat te
Bethlehem onder dien keizer Augustus gebo-
ren werd.

Het toebereid zijn nu, van de toenma-
lige Romeinse wereld op de verschijning
van de wereldkerk, en de ingang van het
Koninkrijk van Christus, die in de snelle
verbreiding van de Christelijke religie en in
den even snellen ondergang van het heiden-
dom aan het licht trad, vormt in de be-
staande wereld dan ook een zoo geheel
eenige gebeurtenis, dat om strijd de geloof-
te en ongelooftige historischschrijvers zich
hebben uitgeput, om dezen wonderen omkeer
in de geschiedenis dezer wereld te verklaren.

De mystiek geeft hier geen verklaring.
Of waarom zou de invloed van den Heiligen
Geest, zou de bezieling die van den
verhoogden Middelaar uitgaat, thans minder
zijn dan destijds? De nevelen kunnen dichter
of dunner zijn, en daardoor het licht dat
ons oog opvangt, doffer of klaarder, maar
de zon blijft altoos dezelfde zon en haar
uitstraling mindert of neemt niet toe, hoe
ook de glans en gloed van haar licht op onze
aarde mogen verschillen. En zoo thans ook
mag het ontzettend verschil tusschen den
eersten wonderen opgang van het Christen-
dom, en de traagheid waarmee het thans nog
in de Christenwereld voortkruip, nimmer
verklaard uit een sinds ingetreden minde-
ring van actie bij Jezus, maar moet toege-
licht uit de meerdere of mindere dichtheid
van de nevelen, die in het leven der volke-
ren de doorbreking van zijn licht hinderen of
bevoornden. Stellig overtreft de missionaire,
opzettelijke organisatie voor de kerstening
der wereld, in omvang, in geldofferinge, en in
de bediening door afzonderlijk personeel,
zeer verre de gelijksoortige actie in de eerste
eeuw, en toch kunnen we niet doorbreken,
zien we nergens onder de Heidenen of
Mahomedaanse volken en natien een zelf-
staand, krachtig Christelijk leven opkomen,
en troosten we ons reeds met de kleine
triomfen die op de Zuidzee-eilanden, op
Madagascar, in de Minahassa enz. behaald
zijn, het liefst voor onszelf verbergende,
dat de invloed van deze kleine winste op
het geheel van het wereldleven, en op de
betekenis van Paganisme en Islam zoo-
goed als niets is.

De vier groote brokstukken der wereld,
die in China en Japan, in India, in de Isla-
mitiesche wereld, en in Afrika voor onslig-
gen, hinderen ons Christelijk gevoel, en
telkens komt de bede en de verzuchting
in ons op, of we toch, als een Paulus en
Silas in die donkere volksgroepen uitgaande,
stormenderhand het leven der natien voor
den Christus gewinnen mochten. Saam zijn
ze ver over de duizend miljoenen. Nochtans
vordert men niet des noemens waard. En
toch leeft de Christus en is dezelfde, toen
de heden. En ook het gebod en de
toewijding voor de Zending ontbreekt niet.
Wat nu blijkt hieruit anders, dan dat bij
deze natien door den loop van haar histo-
rie nog niet die ontvankelijkheid, nog niet
die honger gewerkt is, die in de eerste
eeuw een zoo wonderen opgang van het Christen-
dom in het Romeinse wereldrijk moge-
lijk maakte; en het is eerst onder het
licht van deze tegenstelling, dat ge ten volle
verstaan leert, hoezeer God de Heere door

zijn gemeene gratie de toenmalige wereld
op de komst van den Christus en op den
ingang van zijn kerk in deze wereld had
voorbereid. De Hellige Schrift spreekt van
de „volheid der tijden“, en wat nu is dit
anders, dan dat niet alle tijden gelijk zijn,
dat er tijden zijn van voorbereiding, tijden
waarin zeker proces ongemerkt doorwerkt,
en dan ook tijden, waarin dat proces vol-
eind, de vrucht volbragen is, en er alsnau een
toestand is ingetreden, die geheel berekend
is op wat God besloten had in die „volheid
der tijden“ tot stand te brengen. En over-
mits nu dit bestel Gods over de volkeren
van den aanbegin tot den einde het spoor
der gemeene gratie volgt, en alleen door
die gemeene gratie denkbaar en mogelijk
werd, is het niet te sterk gesproken, zoo
we in heel het werk der gemeene gratie
een beleid aanbieden, dat ten slotte al haar
stralen in het werk van den Christus als in
een brandpunt deed saamvallen. In dien
zin is metterdaad het Kruis van Golgotha
het middelpunt der wereldhistorie, waarin
al haar stroomen als in een oceaan uit-
vloeien, en waaruit omgekeerd als uit een
fontein alle beekjes der historie die daarna
komt, afvloeien.

Wat de wereldkerk bij haar intrede in
de wereld voor een sael voortschrijden nood-
ig had, was in hoofdzaak drieërlei: gees-
telijke ontvankelijkheid, historische rijpheid
en gemeenschap tusschen de volkeren. De
communicatie om te kunnen doordringen, de
historische rijpheid om den keer in het leven
der volken te kunnen beheerschen, en de
geestelijke ontvankelijkheid, om ingang te
kunnen vinden in het hart. Over elk dezer
drie een kort woord.

Er kan afsluiting en er kan gemeenschap
der volken bestaan. Die afsluiting is er, als
gelijk nu nog in Afrika, stam tegen stam,
volk tegen volk vijandig overstaat, de gren-
zen afsluit, en elke gemeenschappelijke trek
tusschen aller leven dientengevolge ontbreekt.
Maar juist aan dien toestand had de
triomf van Rome macht destijds een
einde gemaakt. Rome toch was er in
geslaagd, niet alleen om de afzonder-
lijke stammen van Italië, maar om alle
meestellende volken in Europa, en straks
het medeleven deel van Azië en Afrika,
met de Europeesche menscheit, tot één
 geheel saam te snoeren. Van de grenzen
van India en China tot aan de westkust der
Britsche eilanden heerschte de Romeinse
adelaar. Die eenheid doorbrak alle grens,
niet enkel met zwaard en wet, maar ook
door de gemeenschap die internationale
handel gaf. Zoo leerde het één volk het
andere kennen. Wegen werden aangelegd,
postcommunicatie in het leven geroepen,
het reizen was in gebruik gekomen. In
elkanders gedachtenwereld was men inge-
drongen, en de Griekse taal diende als
instrument voor al wie hooger ontwikkeld
was, om de uitwisseling der gedachten
mogelijk te maken. Zoo was er voor het
eerst een wereldleven ontstaan. Vroeger
leefden er wel huisgezinnen en families en
stammen en natien, maar men kon niet
zeggen, dat de wereld, als eenheid ge-
noemen, tot een eigen leven ontwikkeld
was. Maar thans bestond dit. Niet natu-
rlijk een medeleven van heel de wereld,
immers dit is zelfs nu nog niet het ge-
val. De wereld als geheel genomen kan
in haar kern en hoofd leven, ook al zijn
de uiterste deelen en einden nog in staat
van verstijving. Zoo leeft ook een huisge-
zin vol en krachtig, al kunnen de kleuters
op de kinderkamer de gesprekken nog
niet meemaken. En geheel dat meele-
vende deel der wereld nu had Rome keizer
destijds onder zijn schepter verenigd, en in
dat onmetelijke rijk zekere gemeenschap des
levens, door een internationaal gouvernement,
door internationale communicatie en door
een internationale taal mogelijk gemaakt.
Vandaar dat de man van Tarsen, die taal
sprekend, die wegen bereizend, en onder
die wet levend, in minder dan een halve
eeuw van Jeruzalem tot in Spanje de bood-
schap des Evangelies kon uitdragen, en ten
slotte roemen kon, dat hij heel de wereld
met het Evangelie had vervuld.

Maar bij deze eerste macht der gemeene
gratie kwam een tweede. Om op eenmaal
positie in de wereld te kunnen nemen, moest
de intrede van het Christendom vallen in een
periode van historische rijpheid. Ware het
Christendom opgetreden in de periode, toen
nog de heftige worsteling gaande was tus-
schen Rome en de Germaansche, Griekse,
Aziatische of Afrikaansche volken, zoo zou
aller aandacht naar die alles beheerschende
worsteling zijn afgetrokken geweest, en het
lot van het Christendom aan de zeg-
praal of de nederlaag der Romeinse wapen-
nen hebben gehangen. Nu daarentegen was

onder Augustus metterdaad een periode van
historische rijpheid ingetreden. Alle groote
vraagstuk was beslist. Alle machtige worstel-
ing had uit. Rome stuitte op geen tegenstand
meer. Er was, als we zoo zeggen mo-
gen, een historische Sabbat ingegaan. Er
heerschte allerwegen vrede. Er werd stille rust
genoten. Men leefde zonder doel, zonder
eigenlijk te weten waarvoor. Het was of
het proces der historie uit had. Het was
als een vergadering der volken, waarin
niemand meer het woord vroeg, en die alzoo
geheel geschikt was, om, als ten slotte het
Christendom het woord kwam vragen,
allen eerbiediglijk te doen luisteren. Kon
het Christendom, kon de wereldkerk niet
optreden, zonder in de historie der wereld
een geheel ommekeer teweeg te brengen,
welnu juist in de dagen van het Romeinse
keizerrijk, was de wereld hiervoor rijp ge-
worden. De historie rustte, ze had geen
bezigheid meer, en zag zich alzoo tijd en
gelegenheid geopend, om zich schier uit-
sluitend en onverdeeld met de question
Christienne, die welhaast aan de orde kwam,
bezig te houden.

En het is, dank zij deze tweevoudige
vrucht der gemeene gratie, dat haar derde
vrucht, die te eeren is in de ontvankelijk-
heid der gemoeiden, eerst haar volle be-
teekenis erlangde. Onder de Mahomedanen
is de missionaire arbeid der Christenen
daarom zoo tegenspoedig en zoo schier hope-
loos, omdat de Mahomedaan geheel zelfvol-
daan is, zich in zijn religietrots als de religieus-
meerdere boven allen verheft, alle behoefte
aan verlossing in zich verstikt heeft, en allen
toegang tot hooger ideaal voor zich heeft
afgesloten. In sommige Heidenlanden vindt
men soms nog een gelijksoortigen to-
estand, met name onder de Buddhisten
in India en China. En zoo nu had ook
eens in de onderscheidene landen, die het
Romeinse keizerrijk uitmaakten, de dienst
der goden zoo hoog in aanzien gestaan,
dat hij lange eeuwen heel het volksleven
bezielde. Doch in die dagen heeft God den
Middelaar nog niet doen geboren worden.
Dat toefde tot de dienst der goden in
Rome en in Griekenland in verval was
gekomen, en door Plato en andere wijs-
geeren hoogere behoeften gewekt waren.
Toen bevredigde de dienst der goden niet
meer. Ook de taal der wijsgeeren kon de
behoefte van het hart niet stillen. En uit Egypte
en uit heel het Oosten riep men toen priesters
en priesteressen naar Rome, om door
nieuwe diensten en mysteriën den honger
van het hart te bevredigen. Juist omdat
alle godendiensten strikt nationaal waren ge-
weest, voldeden deze diensten niet meer nu er
een algemeen menschelek besef, een wereld-
bewustzijn wakker was geworden, en zoo
mengden alle diensten zich dooreen, om
den internationalen dorst te stillen. En toen
nu ook deze poging mislukte, en de wereld
vervelde over het hart bracht, en het zin-
genot het roepen van het menschelek hart
niet tot zwijgen kon brengen, ontstond er
een algemeen gevoel van onvoldaanheid,
en zocht men iets anders en hoogers en
beters, gelijk we dit ook in de Evangelie-
sche verhalen, tot zelfs bij Romeinse offi-
ciëren, zien uitkomen. En overmits nu het
Christendom juist alle nationale dijken en
dammen doorbrak, om een menscheleke
religie, om een wereldgodsdienst te zijn,
en als wereldgodsdienst de diepste nooden
en behoeften van het menschelek hart te
bevredigen, mag zonder overdrijving gezegd,
dat in de toenmalige Romeinse wereld
een bedding gegraven lag, waarin de stroom
van Christelijk geloof slechts had uit te
vloeien.

Zoo paste de toestand der wereld op
het werk dat de Christus kwam volbrengen.
Niet bij geval of door verrassend saamtrefen,
maar omdat diezelfde God en Vader, die
de wereld alzoo liefhad, dat Hij haar zijnen
eeniggeboren Zoon wilde schenken, die
wereld op de komst van dien Zoon had voor-
bereid door het werk van zijn gemeene gratie.

„Met den bespottel uit.“

Wanneer de tiran een einde zal
hebben, en dat het niet den be-
spottel uit zal zijn, en dat allen,
die tot ongerechtigheid waken,
uitgeroemd zullen zijn. Jes. 59:20.

De spot is een scherp, tweesnijdend wapen,
en de bespottel gemeenlijk een tiran, die er
kwaliek en lachend mee wondt.

Niet een ieder is op dit wapen meester, en
wiens aard en natuur er den aanleg voor mist,
leert er het vaardig hanteeren nooit van.

Het „bespotten“ komt op uit laatschuldigheid,
uit behaagzucht of uit vernut, en al naar de man en
de kring, waarin hij optreedt, ligt of in het een
of in het ander voor hem de scherpe prikkel.
De één zal een vijand hebben, een persoon die
hem hindert op zijn weg, en dien hij in gezet-